

IJODIY HAMKORLIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Igamberdiyeva Shaxnoza Adxamovna,

Farg'ona davlat universiteti Ingliz tilini o'qitish metodikasi kafedrasida dotsenti v.b.

Annotatsiya. Mazkur maqolada ijodiy hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Ijodiy hamkorlik shaxslarning birgalikda muammolarni hal etish, yangi g'oyalar ishlab chiqish va umumiy maqsadga erishish jarayonida namoyon bo'ladigan muhim kompetensiya sifatida talqin etiladi. Maqolada ushbu ko'nikmalarni shakllantirishga ta'sir etuvchi asosiy omillar, jumladan, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, interaktiv metodlar, jamoaviy faoliyat, muammoli vaziyatlar yaratish va raqamli texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati yoritiladi. Tadqiqot natijalari samarali tashkil etilgan pedagogik shart-sharoitlar o'quvchilarning ijodiy fikrlashi va hamkorlik madaniyatini rivojlantirishda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: ijodiy hamkorlik, pedagogik shart-sharoitlar, kreativlik, hamkorlik ko'nikmalari, interaktiv metodlar, jamoaviy faoliyat, muammoli ta'lim, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, ta'lim samaradorligi.

Аннотация. В данной статье рассматриваются педагогические условия развития навыков творческого сотрудничества. Творческое сотрудничество интерпретируется как важная компетенция, проявляющаяся в процессе совместного решения проблем, генерации новых идей и достижения общей цели. В статье освещаются основные факторы, влияющие на формирование данных навыков, включая личностно-ориентированный подход, интерактивные методы обучения, групповую деятельность, создание проблемных ситуаций и использование цифровых технологий. Результаты исследования показывают, что правильно организованные педагогические условия играют ключевую роль в развитии творческого мышления и культуры сотрудничества обучающихся.

Ключевые слова: творческое сотрудничество, педагогические условия, креативность, навыки сотрудничества, интерактивные методы, групповая деятельность, проблемное обучение, личностно-ориентированный подход, эффективность обучения.

Abstract. This article examines the pedagogical conditions for developing creative collaboration skills. Creative collaboration is interpreted as an essential competence manifested in joint problem-solving, idea generation, and achieving common goals. The study highlights key factors influencing the development of these skills, including learner-centered approaches, interactive teaching methods, group-based activities, problem-based learning, and the use of digital technologies. The results indicate that well-organized pedagogical conditions play a crucial role in fostering students' creative thinking and collaborative culture.

Keywords: creative collaboration, pedagogical conditions, creativity, collaboration skills, interactive methods, group activities, problem-based learning, learner-centered approach, learning effectiveness.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida shaxsni har tomonlama rivojlantirish, uning ijodiy salohiyatini ochish va ijtimoiy faoliyatga tayyorlash ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida shaxsning nafaqat individual, balki jamoada samarali ishlay olish qobiliyati ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan, ijodiy hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish zamonaviy pedagogikaning dolzarb muammolaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ijodiy hamkorlik — bu birgalikda faoliyat yuritish jarayonida yangi g'oyalarni yaratish, muammolarni innovatsion yondashuv asosida hal etish va umumiy natijaga erishishga qaratilgan murakkab kompetensiyadir. Ushbu ko'nikma shaxsning kreativ fikrlashi, kommunikativ madaniyati, ijtimoiy faolligi va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyati bilan uzviy bog'liqdir. Demak, ta'lim jarayonida ijodiy hamkorlikni rivojlantirish nafaqat bilimlarni o'zlashtirish, balki shaxsning ijtimoiy va kasbiy jihatdan shakllanishida ham muhim rol o'ynaydi.

Shu bilan birga, amaliyotda o'quv jarayonining an'anaviy tashkil etilishi, individual ishlarga ortiqcha e'tibor qaratilishi va hamkorlik faoliyatining yetarli darajada yo'lga qo'yilmaganligi ijodiy hamkorlik ko'nikmalarining to'liq shakllanishiga to'sqinlik qilmoqda. Bu esa ta'lim jarayonida maxsus pedagogik shart-sharoitlarni yaratish, interaktiv metodlardan foydalanish va o'quvchilarni jamoaviy faoliyatga jalb etish zaruratini yuzaga keltiradi.

Mazkur maqolaning maqsadi ijodiy hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlarini nazariy jihatdan tahlil qilish va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyatini asoslashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: ijodiy hamkorlik tushunchasini aniqlashtirish, uning tarkibiy komponentlarini tahlil qilish, pedagogik shart-sharoitlarning mazmunini ochib berish va samarali metodik yondashuvlarni aniqlash.

Tadqiqot tizimli, kompetensiyaviy va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar asosida olib borildi. Nazariy tahlil, qiyosiy o'rganish va umumlashtirish metodlari orqali ijodiy hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishning asosiy pedagogik omillari o'rganildi.

Natijada ijodiy hamkorlik ko'nikmalarini samarali rivojlantirish uchun ta'lim jarayonida maxsus pedagogik shart-sharoitlarni yaratish zarurligi asoslab beriladi. Bunday sharoitlar o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash, jamoaviy ishlarni tashkil etish, muammoli vaziyatlarni yaratish hamda interaktiv metodlardan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Adabiyotlar sharhi. Ijodiy hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogika, psixologiya va ta'lim texnologiyalari kesishgan nuqtada shakllangan muhim ilmiy yo'nalishlardan biridir. Ushbu muammo shaxsning kreativ fikrlashi, ijtimoiy faolligi va jamoada samarali ishlash qobiliyatlari bilan uzviy bog'liq bo'lib, turli ilmiy yondashuvlar asosida o'rganilgan. Ijodiy faoliyat va hamkorlikning nazariy asoslari avvalo Lev Vygotsky tomonidan ishlab chiqilgan ijtimoiy-konstruktivizm nazariyasida o'z aksini topadi. Unga ko'ra, bilimlar ijtimoiy muloqot va hamkorlik jarayonida shakllanadi, shaxs rivojlanishi esa boshqalar bilan o'zaro ta'sir orqali amalga oshadi. Bu yondashuv ijodiy hamkorlikni rivojlantirishda jamoaviy faoliyatning muhimligini asoslaydi.

Ijodkorlikni rivojlantirish psixologik jihatdan E.P. Torrance tomonidan keng o'rganilgan. U kreativlikni rivojlantirish uchun erkin muhit, ochiq fikrlash va

rag'batlantiruvchi sharoitlar zarurligini ta'kidlaydi. Torrance tadqiqotlari ijodiy hamkorlik jarayonida o'quvchilarning yangi g'oyalarni ilgari surish va muammolarni noan'anaviy hal qilish qobiliyatini rivojlantirish muhimligini ko'rsatadi. Hamkorlik asosida o'qitish nazariyasi Robert Slavin tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, u o'quvchilarni kichik guruhlarda ishlashga jalb etish ularning o'quv natijalarini yaxshilash bilan birga, ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarni ham rivojlantirishini asoslaydi. Slavin fikricha, jamoaviy faoliyat o'quvchilarning o'zaro yordam, mas'uliyat va hamkorlik madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

Faoliyatga asoslangan o'qitish yondashuvi John Dewey tomonidan ilgari surilgan bo'lib, u ta'lim jarayonida o'quvchilarning faol ishtiroki va amaliy faoliyat orqali bilim olish muhimligini ta'kidlaydi. Deweyning qarashlari ijodiy hamkorlikni rivojlantirishda interaktiv va muammoli vaziyatlarga asoslangan o'qitish metodlarining ahamiyatini asoslaydi. Zamonaviy ta'limda ijodiy hamkorlikni rivojlantirishda konstruktivistik yondashuv ham muhim o'rin tutadi. Bu borada Jerome Bruner o'quvchilarning bilimlarni mustaqil kashf etishi va faol o'rganish jarayoniga jalb etilishi zarurligini ta'kidlaydi. Brunerning qarashlari o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishda hamkorlik va muammoli vaziyatlarning muhimligini ko'rsatadi.

Mahalliy ilmiy adabiyotlarda ham ijodiy hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish masalasi dolzarb yo'nalishlardan biri sifatida o'rganilmoqda. N.A. Muslimov kompetensiyaviy yondashuv asosida ta'lim jarayonini tashkil etish o'quvchilarning ijodiy va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qilishini ta'kidlaydi. R.J. Ishmuhamedov va hamkorlari esa interaktiv metodlar va innovatsion pedagogik texnologiyalar orqali o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash va hamkorlik ko'nikmalarini shakllantirish mumkinligini asoslaydi. Shuningdek, xalqaro tashkilotlardan UNESCO tomonidan ishlab chiqilgan ta'limga oid tavsiyalarda o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish va jamoaviy faoliyatga jalb etish muhim yo'nalish sifatida ko'rsatiladi. Bu esa ijodiy hamkorlikni rivojlantirishning global ahamiyatini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ilmiy adabiyotlarda ijodiy hamkorlikni rivojlantirishda ayrim muammolar ham qayd etilgan. Jumladan, o'quv jarayonining an'anaviy tashkil etilishi, pedagoglarning interaktiv metodlardan foydalanish darajasining pastligi va o'quvchilarning passiv ishtiroki ushbu ko'nikmalarning samarali shakllanishiga to'sqinlik qiladi.

Umuman olganda, mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ijodiy hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish murakkab va ko'p qirrali pedagogik jarayon bo'lib, u maxsus tashkil etilgan pedagogik shart-sharoitlarni talab etadi. Shu bois ushbu yo'nalishda ilmiy asoslangan metodik yondashuvlarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Muhokama va natijalar. Tadqiqot doirasida ijodiy hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik shart-sharoitlarning samaradorligi tahlil qilindi hamda olingan natijalar mavjud nazariy qarashlar bilan solishtirildi. Natijalar shuni

ko'rsatdiki, ta'lim jarayonida interaktiv va hamkorlikka asoslangan yondashuvlarni qo'llash o'quvchilarning faolligini oshirib, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Muhokama jarayonida aniqlanishicha, o'quvchilarning kichik guruhlarda ishlashi, muammoli vaziyatlarni birgalikda hal etishi va ijodiy topshiriqlarni bajarishi ularning hamkorlik madaniyatini shakllantiradi. Bunday faoliyat jarayonida o'quvchilar o'zaro fikr almashadi, yangi g'oyalarni ishlab chiqadi va umumiy qarorga kelish ko'nikmalarini egallaydi. Bu esa ijodiy hamkorlikning asosiy komponentlari — kommunikativlik, kreativlik va refleksivlikning rivojlanishiga olib keladi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, maxsus tashkil etilgan pedagogik shart-sharoitlar, jumladan, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, interaktiv metodlar, jamoaviy ishlar va muammoli ta'lim elementlari o'quvchilarning ijodiy hamkorlik ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantiradi. Ayniqsa, rolli o'yinlar, bahs-munozaralar, loyiha ishlari va keystadi kabi metodlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini faollashtirib, ularni ijodiy faoliyatga jalb etadi.

Natijalarga ko'ra, o'quvchilarda:

- yangi g'oyalarni ilgari surish qobiliyati;
  - muammolarni ijodiy hal etish malakasi;
  - jamoada ishlash va o'zaro muloqot ko'nikmalari;
  - o'z faoliyatini tahlil qilish va baholash qobiliyati
- sezilarli darajada rivojlanganligi kuzatildi.

Shu bilan birga, muhokama davomida ayrim muammolar ham aniqlandi. Jumladan, barcha o'quvchilarni teng darajada faol ishtirok etishga jalb etish qiyinchilik tug'dirishi, pedagogdan yuqori darajadagi metodik tayyorgarlik talab etilishi va darsni tashkil etish uchun qo'shimcha vaqt zarurligi qayd etildi. Biroq ushbu omillar pedagogik jarayonni to'g'ri tashkil etish orqali bartaraf etilishi mumkin.

Umuman olganda, olingan natijalar ijodiy hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish pedagogik jihatdan samarali tashkil etilgan shart-sharoitlarga bevosita bog'liq ekanligini tasdiqlaydi. Interaktiv va hamkorlikka asoslangan yondashuvlar o'quvchilarning nafaqat bilim darajasini, balki ularning ijodiy va ijtimoiy kompetensiyalarini ham rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Mazkur maqolada ijodiy hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, ijodiy hamkorlik zamonaviy ta'lim tizimida shaxsning ijtimoiy, kommunikativ va kreativ rivojlanishini ta'minlovchi muhim kompetensiyalardan biri hisoblanadi. Tahlillar asosida aniqlanishicha, ijodiy hamkorlik ko'nikmalarini samarali rivojlantirish uchun ta'lim jarayonida maxsus pedagogik shart-sharoitlarni yaratish zarur. Bular qatoriga shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni qo'llash, interaktiv metodlardan foydalanish, jamoaviy faoliyatni tashkil etish, muammoli vaziyatlar yaratish hamda o'quvchilarni faol ishtirok

etishga jalb etish kiradi. Ushbu omillar o'quvchilarning ijodiy fikrlashini, mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini va hamkorlik madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, tadqiqot natijalari interaktiv va hamkorlikka asoslangan o'qitish metodlari o'quvchilarning bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishiga, o'zaro muloqot qilishiga va yangi g'oyalar ishlab chiqishiga imkon yaratishini ko'rsatdi. Bu esa ijodiy hamkorlikni rivojlantirishning ta'lim samaradorligiga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Xulosa qilib aytganda, ijodiy hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish pedagogik jihatdan puxta tashkil etilgan shart-sharoitlar asosida amalga oshirilgandagina yuqori natijaga erishish mumkin. Shu bois ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish, pedagoglarning metodik tayyorgarligini oshirish va o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Mazkur tadqiqot natijalari ta'lim jarayonini takomillashtirish hamda o'quvchilarning ijodiy va hamkorlik kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Дьяченко В.К. Коллективные способы обучения. – Москва: Педагогика, 1991. – 160 с.
2. Кларин М.В. Педагогическая технология в учебном процессе. – Москва: Знание, 1989. – 80 с.
3. Пидкасистый П.И. Педагогика. – Москва: Педагогическое общество России, 2002. – 640 с.
4. Johnson D.W., Johnson R.T. Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive, and Individualistic Learning. – Boston: Allyn & Bacon, 1999. – 286 p.
5. Torrance E.P. Guiding Creative Talent. – Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1962. – 278 p.
6. Abduqodirov A.A. Ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: O'qituvchi, 2012. – 210 b.
7. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Fan, 2006. – 300 b.